

PODKARPATSKÁ RUS - součást Československa 1919 - 1939

V roce 2019 jsme si připomněli 100 let začlenění této země do státoprávní struktury tehdejšího Československa

V roce 1919 uplynulo 100 let od začlenění Podkarpatské Rusi (též Rusínska) do nově vzniklého státu Československo (1918).

Dávám slovo dr. Jiřímu Králov, i dobovému znalci problematiky o Podkarpatské Rusi a očitému svědkovi událostí na začátku 20. století (citace z jeho knížky Podkarpatská Rus, Praha 1924 - dobový jazyk, ani nynější pravopis a zeměpisné výrazy nechávám původní).

"Teprve na začátku světové války obrácena byla pozornost celé střední Evropy k území, které dnes tvoří část Československé republiky a rozkládá se v karpatských horách od řeky Uhu až ke Stohu. Byl to zvláště kruté boje, odehávající se tu v letech 1914 - 15, jež upozornily na tento zapomenutý kout bývalého Maďarska, kulturně nejzanedbanější a nejchudší, zotročený neslýchaným způsobem."

"Heslo osvoboditi tuto uřajmenou zemi ozývá se především v Americe, kde rusínští vystěhovalci, kulturně značně vyspělí....., podepsali svými zástupci ve Filadelfii dne 16. října r. 1918 spou s prezidentem Masarykem prohlášení o nezávislosti a jejich společných cílech a o případném připojení své osvobozené vlasti k Československé republice. Dne 12. listopadu r. 1918 americká Národní rada rusínská ve Scrantonu vydává pak resoluci o připojení Podk. Rusi k Československému státu".

"....dne 8. května r. 1919 (došlo) k důležitému sjezdu v Užhorodě, na němž se spojily všechny dřívější národní rady a zvolily "Ústřední rusínskou národní radu", jež definitivně rozhodla, aby území, obývané karpatskými Rusíny, bylo připojeno k Československé republice.ů

"Její rozhodnutí bylo podpořeno především mírovou smlouvou uzavřenou dne 10. září r. 1919 v S t. G e r m a i n - e n - L a y e (článek 10 - 13)"

"Ústavní listina ze dne 29. února r. 1920 (č. 122 Sbírky zákonů nařízení Čsl. republiky) potvrzuje pak na základě mírových smluv státoprávní postravení Podk. Rusi v rámci naší republiky).

Podolná Kraina. Výhled Stávky a široké údolí Terešky.
(Fot. Fed. J. Drykmal.)

V roce 100. výročí se oficiálně Česká republika moc nepřipomínala, na žádné významné úrovni, zejména té nejvyšší státoprávní a ústavní. Jako by Podkarpatská Rus nebyla dvacet naší integrální součástí. Národní muzeum v Praze alespoň v důstojných a čestných prostorách Národního památníku na Vítkově (v prostorách u Hrobu Neznámého vojína a u haly historických zástav a praporů) menší, komorní výstavku připomínající tuto nejvýchodnější část Československé republiky v letech 1919 - 1939. Výstavka je z větší části panelová popisující v češtině a angličtině tuto zem. v několika kategoriích - Připojení k Československu, Státní uspořádání, Zemědělství, Náboženství, Vzdělání, Kultura a umění, Sport a některé další. Text dokreslují fotografie a grafy. Na výstavce lze vidět i trojrozměrné exponáty (textilie, keramika, výšivky, národní umění atd.). Výstavka připomíná část historie naší republiky, i když byla jen dvacetiletá. Vztahy všech národů s na našem území s rusíny byla pokojná a vzorná. Rusíni si republiky vážili a žili s ní. řada Rusínů bojovala v zahraničních armádách při osvobození a obnovení Československa. Dodnes existují české a československé stopy na území bývalé Podkarpatské Rusi (architektonické skvosty, poštovní známky, razítka, výplatní otisky, turistické průvodce, sochy, bysty, zbytky infrastruktury postavené Čechy, Moravany, Slováky a mnoho dalších připomínek). Řada našich krajanů pomáhala se Rusínům dostat ze zaostalého stavu na všech úsecích. Významná je i kulturní a sportovní podpora. To vše výstavka naznačuje a konkrétně v některých případech ukazuje.

